

К. : Наукова думка, 1988. – 256 с.

Вихованець, Городенська 2004: Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська. – К. : Університетське видавництво «Пульсари», 2004. – 398 с. – (Академічна граматики української мови).

Гловинская 2002: Гловинская М. Я. Семантические типы видовых противопоставлений русского глагола / М. Я. Гловинская. – М. : Наука, 1982. – 155 с.

Ивановић 2012: Ивановић М. Изражавање акционалности у украјинском и српском језику: докторска дисертација / М. Ивановић. – Београд, 2012. – 488 с.

Ивановић 2012а: Ивановић М. Акционалне класе финалних глагола у украјинском и српском језику / М. Ивановић // Славистика. – 2012. – № 16. – С. 206 – 214.

Иванович 2015: Иванович М. Роди дієслівної дії в зіставному аспекті (на матеріалі української і сербської мов) / М. Иванович // *Ukrainistika — minulost, současnost a budoucnost III. Jazyk: [Kolektivní monografie; Editoři: Halyna Myronova et al.]* – Brno: Vychází péčí České asociace slavistů ve spolupraci s Ústavem slavistiky FF MU, 2015. – С. 209–218.

Коломієць, Майборода 1969: Коломієць Л. І., Майборода А. В. Прислівник / Л. І. Коломієць, А. В. Майборода // Сучасна українська літературна мова. Морфологія; за заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1969. – С. 430 – 473.

Петрухина 1998: Петрухина Е. В. Грамматическая и лексическая категоризация действий и их параметров в славянских языках (сопоставительное исследование русского, западнославянских и болгарского языков) / Е. В. Петрухина // Научные доклады филологического факультета МГУ. – Вып. 3. К XII Международному съезду славистов в Кракове: 27 августа – 3 сентября 1998. – М., 1998. – С. 71 – 91.

Сигалов 1978: Сигалов П. С. Задачи и возможности сопоставительного и сравнительно-исторического изучения способов действия славянского глагола / П. С. Сигалов // Проблемы современного теоретического и синхронно-описательного языкознания. – Вып. 1. Вопросы сопоставительной аспектологии. – Л. : Изд-во Ленинградского университета, 1978. – С. 44 – 56.

Храковский 1980: Храковский В. С. Некоторые проблемы универсально-типологической характеристики аспектуальных значений / В. С. Храковский // Вопросы русской аспектологии V: Аспектуальность и средства ее выражения. – Тарту: Тартуский государственный университет, 1980. – С. 3 – 24.

В статтє указується на необхідність вивчення аналітичних засобів вираження акціональності; встановлені відмінності між аналітичними та синтетичними засобами; визначені засоби вираження початкової фази значення в українській мові; представлені та проаналізовані моделі аналітичних конструкцій для вираження цього значення.

Ключевые слова: акціональність, фазовість, початкове значення, синтетичні засоби, аналітичні засоби, акціональна конструкція, модель, глагол-зв'язка, повнозначне слово

In this paper we indicated necessity of studying analytical means of expressing the aktionsart; we determined differences between analytical and synthetical means; we established means of expressing beginning phase of the action in the Ukrainian language; we submitted and analyzed models of aktionsart constructions for expressing semantics of this phase.

Keywords: aktionsart, phasal, beginning of the situation, synthetical means, analytical means, aktionsart construction, copulative verb, content word.

Надійшла до редакції 11 січня 2016 року.

Оксана Халіман

УДК 81'366.5

ДЕМІНУТИВНІ ДІЄСЛІВНІ ФОРМИ ЯК ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ОЦІНКИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

У статті схарактеризовано особливості функціонування демінутивних дієслівних форм як морфологічних засобів вираження оцінки в українській мові; проаналізовано досліджувані форми як архетиповий складник мовної свідомості українського етносу, що реалізуються й у сучасному мовленні та є безеквівалентними в порівнянні з іншими мовами; наголошено на необхідності фіксації досліджуваних значень у лексикографічних працях, роботах з міжкультурної комунікації, підручниках з української мови.

Ключові слова: демінутив, дієслівна форма, оцінка, українська мова.

На сучасному етапі розвитку лінгвістики в аспекті комунікативно-прагматичних досліджень особливий інтерес мовознавців викликає категорія оцінки. При цьому дослідники фокусують увагу на вивченні особливостей ціннісної картини світу носіїв мови та вербалізації оцінки з огляду на оцінний потенціал мовних одиниць.

Сутність лінгвофілософської категорії оцінки та характер її мовної презентації активно вивчали вітчизняні й зарубіжні мовознавці. Дослідження вчених стосувалися особливостей вираження оцінки

одинацями різних мовних рівнів (лексико-семантичного — Т. Вільчинська, В. Іващенко, Т. Космеда, Н. Левадна, Ф. Моїсеєнко, В. Труб, словотвірного — І. Ковалик, Т. Космеда, Л. Летюча, В. Лопатін, А. Нелюба, О. Олексенко, Л. Родніна, Т. Черторизька, В. Шинкарук, Л. Шутак, фразеологічного — В. Ужченко, Л. Авксентьев, А. Івченко, Н. Грозан, Т. Космеда, С. Олійник; специфіки частиномовного розшарування лексики з оцінною семантикою — Т. Денисюк, О. Жижома, І. Кононенко, Т. Космеда, Н. Левадна, Л. Мацько, Г. Монастирецька, О. Наконечна, С. Равлюк, Г. Серпутько, С. Педченко, В. Ткачук та відповідних синтаксичних конструкцій — В. Мараховська, М. Ретунська, О. Семенюк, П. Ткач, С. Шабат, І. Шкіцька; оцінки як текстової (дискурсивної) категорії (О. Вольф, Т. Космеда, молоді науковці М. Кайки, М. Михальченко) в дискурсах різного функційного призначення, напр., художньому — У. Соловій, епістолярному — Н. Павлик, публіцистичному — Л. Гусліста, Н. Кочукова, С. Равлюк, І. Онищенко, науковому — Ж. Краснобаєва-Чорна, політичному — К. Серажим, рекламному — В. Зірка, Ю. Булик, розмовному мовленні — В. Труб; концептів як репрезентантів аксіологічної інформації (Т. Вільчинська, Т. Космеда, Н. Плотнікова, А. Приходько, Ю. Шамраєва) та ін.

Функційно-прагматична спрямованість сучасних лінгвістичних досліджень відкрила можливості для вивчення нових аспектів категорії оцінки. Аналіз функційної специфіки граматичних одиниць дав змогу мовознавцям зацентувати увагу на їх прагматичній значущості в комунікативному процесі.

Спираючись на засади лінгвістичного функціоналізму, що є основою граматики активного типу (праці В. Виноградова, Л. Щерби, Р. Якобсона, О. Бондарка, Ф. Бацевича, І. Вихованця, К. Городенської, Н. Гуйванюк, Г. Золотової, А. Загнітка, Т. Космеди, О. Кубрякової, О. Ремчукової та ін.), вчені почали досліджувати граматичні одиниці і як засоби вираження оцінки, співвідносячи їх структурні особливості з комунікативним процесом. Такі дослідження мотивують необхідність розробки «граматики оцінки» — всебічного аналізу системи граматичних засобів вираження оцінних значень з урахуванням їх прагматичних характеристик. Відповідним кроком до створення такого комплексного опису, спроєктованого Т. Космедою в межах теорії аксіологічної прагмалінгвістики, є наукові студії її послідовників — О. Халіман, яка схарактеризувала граматичні значення роду, числа та відмінка іменника [Халіман 2011; Халіман 2011a] як засоби вираження оцінки в сучасній українській мові, а також Д. Рязанцевої, дослідницькою проблемою якої в зазначеному ракурсі стали граматичні категорії прикметника [Рязанцева 2011].

Аналіз особливостей функціонування окремих мовних одиниць у діячності дає змогу характеризувати їх як архетипові складові мовної свідомості певного етносу, що, маючи народнорозмовні витoki, продуктивно відтворюються в сучасному мовленні. Ще О. Потебня, звертаючи увагу на творчий характер мови, наголошував, що мовленнєва діяльність може бути витлумачена тільки з урахуванням специфіки культури носія мови (див. про це [Космеда 2000: 75]).

Порівнюючи українську мову не лише з германськими чи романськими, а навіть зі спорідненими слов'янськими мовами, мовознавці неодноразово відзначали, що вона вирізняється багатством емоційно-оцінних засобів, особливо для утворення зменшено-пестливих форм слів. Окремі з них є безеквівалентними й засвідчують ліризм, сентиментальність, кордоцентричність українського етносу, про що ще в минулому столітті заявив антрополог Памфіл Юркевич.

Безумовно, функціонування засобів вираження емоцій, оцінки має національну специфіку, на що звертає увагу І. Голубовська, зауважуючи, що «емотивність — це особлива когнітивна структура мовної свідомості етнічної особистості, головною функцією якої є емоційне національно зумовлене оцінювання дійсності» [Голубовська 2004: 52].

Мета цієї наукової розвідки — проаналізувати специфіку вираження оцінних значень за допомогою демінутивних дієслівних форм як складову мовної свідомості українців.

Цікавими є роздуми О. Потебні, що стосуються використання суфіксів зі зменшено-пестливим значенням. В українській мові, як зауважує названий учений, простежуємо тенденцію вживання зменшено-пестливих суфіксів не лише у формах іменників, прикметників, але й дієслів, порівн.: *статоньки, їстоньки* [Потебня 1888: 71]. О. Синявський називає їх «пестливими дієсловами» [Синявський 1931], В. Чабаненко — «здрібнілими формами дієслів» [Чабаненко 1984].

У працях зі стилістики аналізовані дієслова описують як демінутиви — «виразні стилістичні засоби усного й писемного емоційного мовлення із семантикою зменшеності, пестливості, голубливості, згрубілості, зневажливості, інтимності» [Дудик 2005: 332]. Вони вирізняються сферою використання — функціують в усно-розмовному мовленні [Мацько 2003: 59]. На цьому ж наголошує В. Чабаненко, характеризуючи демінутивні форми як засоби вираження експресії: пестливі суфіксальні утворення «вживаються в усному побутовому, фольклорному й художньому мовленні, надаючи йому особливої теплоти, задушевності, ліричності» [Чабаненко 1984: 15].

У дослідженнях з граматики мовознавці теж звертають увагу на функціонування таких дієслів, зокрема А. Загнітко характеризує їх як «емоційно насичені утворення», що «окреслюють своєю семантикою пестливість, ласкавість», напр.: *А ми їстоньки, питоньки* (3 усн. мовл.) [Загнітко]. С. Караман називає подібні утворення «інфінітивними демінутивами» та аналізує відповідні суфікси для їх утворення, що передають значення пестливості, напр.: *-ки, -оньки, -очки, -унечки, -ученьки, -уні, -усі, -унці*, напр.: *Отака серйозна тема, а ви хахоньки!* (О. Ковінька) [Караман 2005].

У словнику української мови аналізовані дієслівні утворення зафіксовано з поміткою *пестл.*, напр.: *ЇСТОНЬКИ*, пестл. Те саме, що *їсти* [СУМ 1970–1980, Т. 4: 61]; *ПИТОНЬКИ*, пестл. Те саме, що *пити* [СУМ

1970–1980, Т. 6: 370]; **СПАТОНЬКИ**, пестл. Те саме, що *спати* [СУМ 1970–1980, Т. 9: 494]. Але ж це все-таки не «те саме». Видається, що укладачі словника припускають неточність.

Слова з подібними суфіксами називають «дитячими», оскільки їх використовують дорослі в звертанні до дітей [Космеда 200: 75]. Справді, більшість проаналізованих прикладів відтворюють дитяче мовлення (або мовлення тварин у казках), мовлення дорослих у спілкуванні з дітьми, вживаються у творах для дітей, порівн.: *Равлику равлику дай ручку Павлику, Зварю тобі борщичку в полив'янім горщичку. Дам тобі їстоньки, дам тобі питоньки, Покинь лише равлику, ти свою клітоньку; Жінка сиділа навпочіпки біля дочки, умовляла її: — Ну, Люсю, ну, золотко... Тато нас чекає... — Спатоньки, — рюмала Люся (Ю. Мушкетик); В неділю рано почало світати, Ой пішла Лисичка їстоньки шукати (І. Франко); Плакала кия на кухні, Аж їй очіці попухли. — Чого ти, киценько, плачеш, їсти чи питоньки хочеш? (І. Франко). У словнику Б. Грінченка слово *питки* зафіксовано з поміткою *д'ятск.* [СУМ].*

У всіх наведених прикладах аналізовані дієслівні форми називають дію, що характеризується мовцем позитивно, тобто є засобами вираження оцінки. До того ж, аналізовані форми зустрічаємо також у мовленні дорослих чи при описі їхніх дій. У цьому разі такі дієслова теж слугують засобами вираження оцінки: позитивного ставлення до дії, названої дієсловом, напр.: [Чалий] *Йди ж, голубко, та й спатоньки лягай, а я листи ще напишу (І. Карпенко-Карий); Вона, що їй спатоньки любо, їстоньки й питоньки мило! Еге! (Марко Вовчок); І їстоньки — не їм, і питоньки — не п'ю, Та виглядаю все Зозуленьку мою (Л. Глібов).*

У процесі аналізу було помічено, що в наукових розвідках дослідники як приклади наводять у переважній більшості слова *їстоньки*, *питоньки*, *спатоньки*. Наголосимо, що, по-перше, такі інфінітивні демінутиви мають значно більші словотвірні можливості, порівн.: *спатки*, *спасусі*, *спатуні*, *спатоньки*, *спатунечки*, *спатусечки*, *спатуньці*. По-друге, зустрічаємо аналогічні дієслівні утворення від інших дієслів, хоча такі вживання не відзначаються особливою частотністю, порівн.: *Спробуй мою доленьку відгадатоньки: Чи це буде милий мій та й кохатоньки? (М. Павленко); Жити нам, жжитоньки треба (М. Вороний). Прощайте, мої гори, зелені мої верхи, — вже мені більше вами не ходитоньки (Г. Хоткевич).*

Звісно, не всі дієслова відзначаються можливістю утворення зменшено-пестливих форм. Це стосується таких уживань дієслів, що в певній комунікативній ситуації не передбачають вираження позитивного ставлення до названої дії. Хоча утворення демінутивів можливе і в цьому разі з метою вираження іронії, порівн.: — *Вихідний завтра, спатоньки буду... — Спатоньки вона буде! А вчитоньки весь день не хотіла? (з розм. мовл.)*

Мовознавці порівнюють використання емоційно-оцінних засобів в українській мові з іншими мовами, наприклад, українській навіть у порівнянні з близькоспорідненою російською «належить пріоритет щодо багатства пестливих форм. Чимало українських утворень із суфіксами пестливості, джерелом яких є українська народнопоетична мова, часто не мають еквівалентів у російській мові» [Голубовська 2004: 56]. Аналізовані розмовні демінутивні в російській (форми *кушатки*, *питки*, *спатки*), на думку дослідників, мають значно менший потенціал семантики пестливості порівняно з українськими емотивами [Голубовська 2004а: 12].

Наявність подібних безеквівалентних утворень, як стверджує І. Голубовська, з одного боку, свідчить про більший ліризм і сентиментальність українців порівняно з росіянами, а з іншого, — про деяку пасивність світосприйняття, що досить чітко простежується в наявності пестливих форм у таких слів-понять, які не можуть бути оцінені як позитивні ні з соціального, ні з індивідуального погляду [Голубовська 2004: 56].

Дійсно, серед вибраних прикладів не всі демінутивні інфінітиви виражають позитивну оцінку, наприклад, М. Куліш у драмі «97», зображуючи жахливі картини голодомору, удається до використання численних зменшено-пестливих форм слів, зокрема й дієслівних, порівн.:

Орина (*чудно якось посміхаючись*). *Їстоньки хотілось. Дуже хотілось. Я прийшла увечері додому, аж Маринка померла. А Ларивон, дай бог йому здоров'яка, й покаже: або всім помирати, або давайте по шматочку їсти Маринку...*

Копистка. *Виходить, ви їли мертвих дітей?*

Орина. *Авжеж, мертвеньких! Мертвеньких, мертвеньких... Ларивон, спасибі йому, нагострив ножа... А я стала до ікони, помолилася. І боженька бачив, як Ларивон різав, а нічого не сказав. Тільки осміхнувся... (Засміялась тихим напівбожесвільним сміхом). Я їстоньки дуже хотіла, аж в голові каламутилось... Я в печі запалила, пополоскала гарненько, чистенько.*

Копистка (*аж хитнувся*). *Що пополоскала?*

Орина. *Маринку, мою донечку... Хоч їстоньки дуже хотілося, проте я в той вечір Маринки не їла. Ларивон їв і дітям давав. Тільки солі не було... Без солі бідненьки їли... Без солі — без солі... (М. Куліш).*

У наведеному фрагменті спостерігаємо використання численних пестливих засобів, які, очевидно, використав автор для репрезентації особливостей мовлення персонажа.

Пояснення щодо застосування суфіксальних форм зі значенням пестливості при зображенні негативних з точки зору аксіології понять чи ситуацій деякі дослідники вбачають у психологічних факторах, «у бажанні мовця суб'єктивно пом'якшити важкі, неприємні враження від навколишньої дійсності» [Бублейник 1996: 68].

Використання досліджуваних зменшено-пестливих форм дієслів спостерігаємо в мові фольклору, що дає змогу довести давність походження та вживання подібних форм. Справді, в мові усної народної творчості простежуємо використання подібних мовленнєвих формул: у народних піснях (*Ой, пряду, пряду, Спатоньки хочу...*), колискових (*Люлі-люлі, яля-маля, не судилось їм ні гулятки, ні ходитоньки, лиші стоятки*), весільних піснях (*Ой по горі полуниченьки, Мої любі вечерниченьки. Вже ж на вас не ходитоньки, З панянками не*

дружиноньки), сороміцьких піснях (*Таточко, питочки хочу, Та із таї бочки-дубівки, Шо чіп коротенький, А мед солоденький, Марфичка вточила, Ввесь рід звеселила*), казках (*Котик, було, йде їстоньки добувати, а півник удома сидить та хатки глядить; – Івасику-Телесику, приплинь, приплинь до бережка! Дам я тобі їстоньки, їстоньки-питоньки*) та ін.

Наведені приклади дають право вважати використання демінутивних дієслівних форм національно специфічною рисою мовної свідомості наших предків, що як архетипова (традиційна культурна) особливість виявляється і в сучасному мовленні.

Українська мова, як зауважує І. Голубовська, «у ряді випадків демонструє глибшу лексичну роздробленість деяких концептів суб'єктивної оцінки, більший експресивно-словотвірний потенціал при утворенні демінутивних зменшено-пестливих форм» порівняно з іншими мовами [Голубовська 2004: 64]. Як наголошує названа вище дослідниця, адекватне пояснення цього міжкультурного феномену треба шукати в залученні даних етнопсихологічного характеру. Цю ж думку висловлює й В. Храмова, пояснюючи, що, очевидно, це відображення особливостей емоційно-чуттєвого характеру «української душі», «кордоцентричності» української психічної структури [Храмова 1992: 11], адже «...українське колективне несвідоме — наскрізь позитивне» [Храмова 1992: 10]. Аналізовані дієслівні форми І. Голубовська характеризує як найяскравіший вияв у мові українського ліризму та сентиментальності [Голубовська 2004а: 12].

Розвиненість емотивно-оцінного словотвору в українській та російській мовах має й етнопсихологічне пояснення: як відомо, емоційність у межах східнослов'янських культур розглядають як позитивне явище (на відміну від підходу до цього феномена в рамках англосаксонської та китайської культур). Обмеження морфологічної будови англійської та китайської мов, разом із культурною заборонаю надмірного вияву емоцій, зумовили досить обмежений набір мовних засобів вираження емоційно-оцінного ставлення в цих мовах (див. про це [Голубовська 2004а]).

Нааявність більшого потенціалу можливостей експресивного словотвору в українській мові порівняно з російською детермінується як суто лінгвістичними чинниками (народнорозмовна основа формування української літературної мови: «українська літературна мова у своєму становленні була більше орієнтована на стихію народнорозмовної мови, на народнописенні джерела» [Бублейник 1996: 69]), так і етнопсихологічними («кордоцентричність» української психіки). Відсутність формантного вираження конотацій нехтування, зневажливості та іронії в українській та наявність цього явища в близькоспорідненій російській мові свідчить про суттєві психологічні відмінності цих народів, про більший позитивізм українців порівняно з росіянами [Голубовська 2004а].

У порівнянні з українською російська мова багатше репрезентована безеквівалентними зневажливими емотивами (*мужичишка, мужичонка, страстишка, мероприятнице, бабёшка* тощо). О. Пушкін так зауважував щодо особливостей російського характеру: «Недоброзичливість — риса нашої моралі. У народі виражається вона насмішкуватістю — у вищому світі відсутністю уваги та холодністю» (див. про це [Голубовська 2004: 59]).

Обмежену кількість емоційно-оцінних слів в англійській та інших германських мовах можна пояснити тим, що в англосаксонській і скандинавській культурах емоційність ніколи не розглядали як позитивне явище [Голубовська 2004: 59]. Середньостатистичний американець і сьогодні вважає емоцію серйозною перешкодою на шляху раціонального сприйняття явищ [Голубовська 2004: 69].

Аналізовані засоби зустрічаємо в художній літературі різних періодів, що продуктивно реалізується й сьогодні в мовленнєвій практиці українців, порівн.: *За сонцем хмаронька пливе, червоні поли розстилає і сонце спатоньки зове у синє море* (Т. Шевченко); *«Ой питоньки, ой питоньки», — Зачав промовляти* (С. Руданський); *Тим часом починали вилазити перші коти. На відміну від нас, вони чудово орієнтувалися в тому, що відбувається: їхня татта, як завжди о цій порі, принесла їм їстоньки* (Ю. Андрухович).

Отже, як демонструє аналіз, демінутивні дієслівні форми можуть слугувати засобами вираження оцінки, що як архетиповий складник мовної свідомості українського етносу реалізується й в сучасному мовленні та є безеквівалентним у порівнянні з іншими мовами. У сучасному мовленнєвому просторі аналізовану етноспецифічну особливість використовують для популяризації української мови, порівн.: *Лише українці вміють «їстоньки» й «кохатоньки». А росіянин сам не «победит»* (Зьобро 2012).

Безеквівалентність української лексики суб'єктивної оцінки створює труднощі у процесі перекладу текстів української художньої літератури, на що свого часу вказував К. Чуковський [Чуковский 1968: 314–315], тому актуальним є продовження досліджень і в цьому ракурсі, що окреслить специфіку відтворення аналізованих оцінних значень та їх прагматичного потенціалу під час перекладу.

При викладанні української мови (зокрема, для іноземців) необхідно звертати увагу на прагматичну особливість таких дієслів, що допоможе в спілкуванні, адже це є важливим у міжкультурній комунікації, наприклад, відповідні пояснення зустрічаємо в підручнику з української мови для початківців З. Терлак та О. Сербенської (див. [Терлак 1991: 128]).

Видається правомірним у перспективі проектувати постулати дослідження у виокремленому ракурсі на інші граматичні категорії української мови для створення цілісної теорії “граматики оцінки”.

Література

Бублейник 1996: Бублейник Л. В. Типологічні співвідношення в лексиці української та російської мов : [навч. посібн.] / Людмила Василівна Бублейник. — К. : ІЗМН, 1996. — 84 с.

Голубовська 2004: Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу /

Ірина Олександрівна Голубовська. – К. : Либідь, 2004. – 295 с.

Голубовська 2004а: Голубовська І. О. Етноспецифічні константи мовної свідомості : автореф. дис. на здобуття наук. ст. д-ра філол. наук: спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство» / Ірина Олександрівна Голубовська. – К., 2004. – 38 с.

Дудик 2005: Дудик П. С. Стилїстика української мови : [навч. посібн.] / Петро Семенович Дудик. — К. : Видавн. центр «Академія», 2005. — 368 с.

Загнітко: Загнітко А. П. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис [Електронний ресурс] / Анатолій Панасович Загнітко. — Режим доступу : <http://litmisto.org.ua/?p=720>.

Зьобро 2012: Зьобро О. Лише українці вміють «їстоньки» й «кохатоньки». А росіянин сам не «победит» / О. Зьобро // Високий замок. — 2012. — 10 листопада. — № 210 (4834). — Режим доступу : <http://archive.wz.lviv.ua/articles/102240>.

Караман 2005: Караман С.О. Сучасна українська літературна мова : [навч. посібн.] / С. О. Караман, О. В. Караман. — Частина І. Синтаксис словосполучень. Синтаксис простих речень. — К. : КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2005. — 276 с.

Космеда 2000: Космеда Т. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики : формування і розвиток категорії оцінки : [моногр.] / Тетяна Космеда. — Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2000. — 349 с.

Мацько 2003: Мацько Л. І. Стилїстика української мови : [підр.] / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; за ред. Л. І. Мацько. — К. : Вища шк., 2003. — 462 с.

Потебня 1888: Потебня А. А. Значення множественного числа в русскомъ языкѣ / Александръ Афанасьевичъ Потебня. — Воронежъ, 1888. — 76 с.

Рязанцева 2011: Рязанцева Д. В. Ступені порівняння прикметників як ефективний засіб створення граматичного значення оцінки (на матеріалі сучасної української публіцистики) / Д. В. Рязанцева // Вісник Дніпроп. ун-ту. Серія "Мовознавство". № 11. / [відп. ред. Т. С. Пристайко]. — Дніпропетровськ : Вид. ДДУ, 2011. — Вип. 17. — Т. 2. — С. 155–161.

Синявський1931: Синявський О. Н. Норми української літературної мови / Олекса Наумович Синявський. — Х.–К., 1931. — 367 с.

СУМ: Словник української мови / [Електронний ресурс; упорядк. Б. Грінченко]. — Режим доступу : http://hrinchenko.com/slovar/znachenie-slova/38571-pytky-i.html#show_point.

СУМ 1970–1980: Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; [гол. ред. І. К. Білодід]. — К. : Наук. думка, 1970–1980.

Терлак 1991: Терлак З. Украинский язык для начинающих / З. Терлак, О. Сербенська. — Львів : Світ, 1991. — 238 с.

Халіман 2011: Халіман О. В. Категорія відмінка в аспекті аксіологічної прагмалінгвістики (на матеріалі російської та української мов) / О. В. Халіман // Філологічні студії : Наук. вісн. Криворізьк. держ. пед. ун-ту : [зб. наук. праць] / [відп. ред. Ж. В. Колоїз]. — Кривий Ріг : КДПУ, 2011. — Вип. 6. — Ч. 2. — С. 111–118.

Халіман 2011а: Халіман О. В. Морфологічні засоби вираження категорії оцінки в сучасній українській мові : рід і число : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01. "Українська мова" / О. В. Халіман. — Х., 2011. — 20 с.

Храмова1992: Храмова В. До питання про українську ментальність / В. Храмова // Українська душа. — К. : Фенікс, 1992. — С. 3–35.

Чабаненко1984: Чабаненко В. А. Основи мовної експресії / Віктор Антонович Чабаненко. — Київ : Вища школа, 1984. — 168 с.

Чуковский1968: Чуковский К. И. Высокое искусство : [О худ. пер.] / Корней Иванович Чуковский. — М. : Сов. писат., 1968. — 384 с.

В статтє охарактеризированы особенности функционирования диминутивных глагольных форм как морфологических средств выражения оценки в украинском языке; проанализированы исследуемые формы как архетипная составляющая языкового сознания украинского этноса, что реализуется и в современной речи и является безэквивалентным по сравнению с другими языками; отмечена необходимость фиксации исследуемых значений в лексикографических трудах, работах по межкультурной коммуникации, учебниках по украинскому языку.

Ключевые слова: диминутив, глагольная форма, оценка, украинский язык.

In the article the peculiarities of functioning of diminutive verb forms as morphological means of expression of evaluation in Ukrainian language have been characterized; studied forms have been analyzed as an archetypal component of linguistic consciousness of Ukrainian ethnos that is also realized in modern speech and has no equivalents in other languages; the necessity of fixing of studied meanings in lexicographic works, works on cross-cultural communication, Ukrainian language textbooks has been emphasized.

Key words: diminutive, verb form, evaluation, Ukrainian language.

Надійшла до редакції 15 січня 2016 року.